

О ПОХОДЖЕНЮ ДУХА СЬВЯТОГО.

— Відки ви се взяли, що Дух сьв. походить від Отця і Сина, а не від одного Отця? — Так питають католиків православні і додають, що наука латиньска о походженю сьв. Духа не згідна з сьв. вірою, що она зіпсовала символ, що длятого католики єретиками і много иньших того рода закидів підносять. Простий нарід читає православні листки проти католиків, вірить їм і навіть не підізріває того, що не католики, а Греки зіпсули віру тим власне, що відкинули науку о походженю Духа сьв. від Отця і Сина.

Правду сказавши, ся наука о походженю Духа сьв. дуже глубока і трудна, а проте не дивуєм ся, що і не дуже для простого народа приступна. Тут треба, місто власного розумованя, піддати ся і вірити науці, котру приймає і ісповідує правовірна Христова Церков, столп і утвержденіє истини (посл. І до Тим. гл. 3, ст. 15). Правдива же Церков єсть Церков соборна, або католицка, котрою управляють наслїдники верховного апостола Петра, римскі папи.

Длятого і не хотїлисьмо відповідати на се питанє в наших листках, писаних для народа. Учені писали о тім грубі книги, а на однім листку всего не мож порядно і достаточно витовкувати! Однако, щоби о. Виталій з Почаєва і иньші мої приятелї не подумали, що о всім пишем, а о сьв. Дусї анї словенька, бо ляк нас збирає: длятого рішилисьмо ся коротко а ясно виложити, на чім основує ся католицка наука о походженю сьв. Духа від Отця і Сина.

Найбільша тайна християньскої релїґії, се тайна Пресьв. Тройци. Бог єсть оден, а кромі него нема иньшого Бога; однако оден по сущности Бог єсть трояким в Особах. Перша Особа — Бог Отець, друга — Бог Син, третя — Бог Дух сьвятий. Всї ті Особи, хотяй по взаімних до себе відносинах розличні, не творять однак трох богів, але суть одним Богом. Розум людский не розуміє того, а лиш вірою приймаєм сю тайну, так як об'явив нам сам Господь через Ісуса Христа.

Чим же три Божі Особи відріжняють ся між собою? Після науки сьв. Вітців Церкви они відріжняють ся тілько своим походженем. Син родить ся перед віками з Отця, Дух сьвятий від обох походить. Деяку подобу тої тайни ми находимо в людскій души. **Душа** родить із себе **мисль,** слово; з помочею мисли она дише **любовью** до помишленого предмету. Душа, мисль, любов се також свого рода тройця і сама вже подоба наводить нас на гадку, що Дух сьв. походить не лиш від Отця, но і від Сина. Понеже душа людска не може любити того, о чім не мислить, длятого любов являє ся у нас яко плід мисли і зависить від неї і можна сказати, що любов походить від души і від мисли о любленім предметї. Письмо сьв. і учителї Церкви називають Сина Божого Словом або Мислию Отця, Духа же сьв. Любовю Божою, а проте і Дух сьв., Любов, походить від Отця не безпосередно, але через Єго Мисль, т. є. через Сина Божого, або иньшими словами: **Дух походить** від Отця і Сина. Так розуміє сю тайну сьв. католицка Церков.

Противники католиків відкликують ся до слів Ісуса Христа, записаних у євангелію сьв. Іоанна гл. 15, ст. 26: »**Єгда же пріидетъ Утѣшитель,**

егоже азъ послю вамъ отъ Отца, Духъ истины, иже отъ Отца исходитъ, той свидѣтельствуетъ о мнѣ«. Тут сказано, кажуть православні, що Дух сьв. від Отця походить, а се значить, що Він походить від одного тілько Отця.

Щож на се сказати? Може католики учать против сьв. Письма? Зівсім ні.

Подумай брате, що ти найшов лист, в котрім написано, що якийсь чоловік, напр. Іван, походить від свого вітця, іменем Николая і більше нич. Чиж станеш ти думати, що Іван походить від одного тілько вітця, а матери у него нема, бо о ній нема нічого в листі написаного? Певно, що не подумаєш сего, а скажеш тілько, що одно єсть в листі, а о другім нема в листі згадки. Не хочем тут порівнувати походженя Духа сьв. з походженєм чоловіка від своїх родичів; таке порівнанє булоби богохульством, бо Син Божий не єсть матерю взглядом Духа сьв. Але навелисьмо сей примір лиш длятого, щоби переконати тебе, дорогий читателю, що єсли в сьв. Письмі не говорить ся о якій річи, се не значить, щоби сьв. Письмо перечило єї. В євангелії єсть згадка о походженю Духа сьв. від Отця, але не єсть сказано »від одного тілько Отця«; длятого не мож сказати, що євангеліє перечить походженя сьв. Духа також і від Сина. **Оно не перечить, а тілько замовчає о нім.** Впрочім остаточним жерелом сьв. Духа єсть Бог Отець, від котрого і Син Божий одержує істнуванє — і длятого передівсім вспоминає Письмо сьвяте о Отцу, Син же Божий, единосущний з Отцем, єсть разом з Ним початком сьв. Духа.

Но чого не договорено в 15 главі сьв. Іоанна, се иньшими словами сказано ясно в слідуючій главі 16 тогож євангелія. В стихах 13—15 читаємо слідуючі слова Спасителя: »Єгда же пріидетъ онъ, Духъ истины, наставитъ вы на всяку истину: не отъ себе бо глаголати имать, но єлика аще услышитъ, глаголати имать, и грядущая возвѣститъ вамъ. Онъ мя прославитъ, яко отъ моєго пріиметъ и возвѣститъ вамъ. Вся, єлика имать Отецъ, моя суть: сего ради рѣхъ, яко отъ моєго пріиметъ и возвѣститъ вамъ«. Щож се значить? Як треба понимати слова Христові, що Дух сьв. буде говорити, то що учує, що возьме від Сина? Се сказано було приступним для народа способом і на перший погляд здаєсь, якби Дух сьв. учив ся чогось у Сина. Але так сказати не можна, бо Дух сьв., яко правдивий Бог, у всім рівний Отцу і Сину, не потребує ніякої науки, а в наслідок того слова Євангелія о Нім висказані, що Він »учує«, »услишит«, »возьме« треба розуміти так, що **Дух сьв. свою всемудрість одержав від Отця і Сина.** А сю всемудрість одержав не колись пізнійше, але від віків, так як від віків одержав і істнуванє. Єслиж після євангелія одержав всемудрість не тілько від Отця, але і від Сина (»отъ моєго пріиметъ«), то слідує, що і істнуванє своє одержав також від Отця і Сина, або що на одно виходить: Він походить від обох.

Таке саме заключенє мож еще очевиднійше зробити зі слів Христових: »Вся, єлика имать Отецъ, моя суть«. Так як Бог Отець має і то, що від Него походить Дух сьв., так само і Христос, Син Божий, має то, що від Него походить Дух сьв.

Длятого сьв. Апостол Павло називає сьв. Духа — Духом Христа (до Рим. 8, 9), або Духом Сина (до Галат. 4, 6), кажучи: »Посла Богъ Духа Сына своєго въ сердца ваша, вопіюща: Авва Отче«. Но якимже способом можнаби назвати Духа сьв. Духом Сина Божого, єслиби Він від Него не походив? **Видко отже і з науки сьв. Павла, що Дух сьв. походить не тілько від Отця, але і від Сина.**

Питають дальше, чому підчас крещеня Ісуса Христа через сьв. Іоанна Предтечу Дух сьв. зійшов з неба в виді голуба і спочав на Спасителю? Здаєсь, що Він походить лиш від Отця, а від Сина не походить, тілько на Нім спочиває. Але таке заключенє зівсім фалшиве. Треба розріжнити два походженя сьв. Духа: одно перед віками, в котрім Дух сьв. одержав своє істнуванє — друге в часї, т. є. зісланє Духа сьв. на сьвіт видимий. Явленє Духа сьв. в виді голуба належить віднести до другого походженя, до зісланя. Тогди Дух сьв. зійшов видимим способом з неба і спочав на Христї, яко на чоловіці, аби посьвідчити перед людьми, що Ісус Христос не простий чоловік, лиш чоловік і Бог разом, або Богочоловік; але з сего нїяк не мож заключати, що Дух сьв. не походить **перед віками і від Сина, яко правдивого Бога.**

Згідно з Об'явленєм Божим вірила о походженю сьв. Духа від Отця і Сина ціла давна соборна Церков. На доказ сего, ми можемо відкликатись на сьвятих учителїв Церкви, котрих навіть православні Греки і Рускі почитають.

І так сьв. Атанасій учить: »Син єсть початком сьв. Духа (книга о Тройці № 19), а на иньшім місци: »Син дає Духови і все, що Дух має, має від Слова«. т. є. від Сина (проти Аріан, бес. 3 № 19). Еще дальше пише тойже Отець сьв.: »Яке відношенє свойственности відкрили ми у Сина до Отця, таке найдемо і у Духа до Сина«, т. є. як Отець єсть початком Сина, так Син єсть початком Духа« (3 лист до Серапіона № 1).

Сьв. Василій говорить: »Дух єсть словом Сина, як Син словом Отця« (прот. Евномія, кн. 5). Або сї слова: »Утїшитель називає ся і Духом Христа... і у власнім достоіньстві заявляє величавість Того, від Кого (т. є. від Христа) походить« (о сьв. Дусї гл. 18 № 46).

Сьв. Епіфаній учить: »Віруємо в Христа від Отця, яко Бога від Бога походячого; і в Духа сьв. від Христа, потому що від обох походить« (Анкор. № 67).

Патриарх Тарасій в своїм листї до иньших патриархів так писав: »Вірую... і в Духа сьв. Господа і животворящого, котрий від Отця через Сина походить«.

Сьв. Кирил Александрійский научає, що »Дух сьв. — власний Дух Христа, і **від Сина єсть** і Єму существенно присущий« (Лаббей збір. соб. т. 2, стор. 823).

Сьв. Іларій говорить: »Дух сьв. від Отця і Сина, яко від проізводителїв« (о сьв. Тройцї кн. 2 № 4).

Сьв. Августин знов: »Дух сьв. після сьв. Письма не від одного Отця єсть, анї від одного Сина, но від обох« (о сьв. Тройцї кн. 15, гл. 27) і троха дальше (гл. 29) додає: »Від Отця походить передівсім Дух сьв... а длятого додав я »передівсїм«, бо се ясна річ, що Дух сьв. **походить також і від Сина**«.

Так само научають і иньші Вітцї сьв. Церкви: сьв. Лев Великий, сьв. Іоан Золотоустий, сьв. Амвросій, Григорій Ніссейский. Їх сьвідоцтва мусимо опустити для браку місця. Але і з попередних сьвідоцтв досить ясно, що давна Церков учила о походженю сьв. Духа також від Сина. Дивна однак річ, що письмаки православні, як о. Виталій в Почаєві, або Маліновский в. Каменци Подільскім, мовчать о тих учителях і їх науцї о сьв. Дусї. Прошу Вас — сей послїдний навіть просто висказав, що нїхто з Отців Церкви не учив о походженю сьв. Духа і від Сина. Що ви на се скажете?... Почтенний батюшка анї понюхав писем сьв. Отців Церкви, або що ще гірше, висьміває по просту свою віру та уводить бідний російский і україньский нарід.

Прошу Вас, не вовк се то місто пастиря? Не дивниця отже, що епархіальний православний синод сьвященників подільскої епархії в осени 1905 р. виразив о. Маліновскому нагану за те, що він неправду пише проти католиків.

Але о. Маліновский не перестає, пише і то ще гірше, як давнійше. Бідні православні! не правда, читателю добрий? І то, подумай, за лож, обман, мусять еще платити гроші.

Но вернім ся ще до нашої річи. Православні настають на тоє, що вселеньскі т. є. загальні Собори, укладаючи Символ віри, написали в нім о сьв. Дусї: »і в Духа (вірую) сьв. Господа, животворящого, иже от Отца исходящого«, нічого не споминаючи о походженю від Сина. Собори — кажуть — заборонили зміняти символ віри, а католики змінили его, вложивши слова: »і от Сина«.

На сей закид ми, католики, так відповідаємо. Символ віри складав ся постепенно після того, як обставини сего вимагали. Сперва були в символї лиш сї слова: »і в Духа сьвятого«; потім коли єретики Македоніяни стали учити, що Дух сьвятий — не Бог, а лишень сотворінє Сина Божого, зівсім від Отця не походяче, тогди II загальний Собор додав слова: »Господа і животворящого, иже от Отца исходящого«. О Синї же і не згадував, бо Македоніяне походженя Духа сьв. від Сина не перечили. Але там, де того треба було, т. є. де перечили, там читалось по церквах: »от Отца і Сина исходящого«. III Собор заказав зміняти віру і укладати нові символи, але се не тикалось додатків після обставин потрібних і їх додавали після разпоряженя верховної власти церковної. Она може доповнити символ віри в міру потреби. Так поступала давна Церков і додавала чим раз нові додатки: так поступила також і Римска Церков і придала до символа слова: »і от Сина« згідно з наукою Отцїв сьв.

Кажуть, що папа Лев III відкинув науку о походженю Духа сьв. і від Сина. Але і се лож. Він не хотів лиш тілько додавати слів »від Сина« до символа, щоби не дразнити тих, котрим се не сподобалось, але в листї своїм до всїх всхідних Церкв ясно показав, як Римска Церков завсїгди вірила в походженє сьв. Духа і від Сина. Правду сю відкинули перший раз єретики Монотелити в VII віцї, но проти них повстав сьв. Максим ісповідник і боронив науки Римскої Церкви.

На Соборах Ліоньскім і Фльорентійскім (1274. 1439 р.) **Греки** разом з латинниками згодились на те, що **Дух сьв. походить не тілько від Отця, але і від Сина** і тілько тогди, коли знов відлучились від Церкви, покинули сю науку. Видко отже, що **наука католицкої Церкви о сьв. Дусї цїлком згідна з Письмом сьв., наукою Отцїв сьв. і первістної Церкви.**

Єще одна увага. Православні дуже привязують ся до букви, а сказано в Письмі сьв.: »буква убиває, а Дух оживляє«. Після них, що раз написано, се має вже по вік віків зістати без додатків. І сего держать ся они не лиш у сїм спорі, але і у всїх иньших, які з католиками деколи вели. А прецїнь віра, то не якийсь скарб в скрині замкнений, запечатаний, та сторожами обставлений, але талант, котрий має рости і овочі приносити. В правдивій Церкві Христовій від початку аж до сего часу віра росте і розвиваєсь. Що перед тим було темне, потім роз'ясняє ся; чого не всї могли розізнати, то потім з постанови сьв. Церкви переходить в доґмат, т. є. всїх обовязуючу правду віри. Так сталось і з наукою о сьв. Дусї і многими иньшими науками. Єслиже руска Церков думає, що нічого більше не мож об'яснити, додати до того, що передтим було постановлено, то показує сим, що она вже мертвим, сухим пнем і Духа Божого зівсїм в нїй нема.

Печатано за позволенем духовної власти.

Накладом сьвящ. І. Барановского. — Печатня В. Л. Анчица і Сп. в Кракові.